

ISLOM DINIDA MA'NAVIYAT VA ADOLAT TUSHUNCHALARINING O'ZARO BOG'LIQLIGI

Ahmadjonova Shaxnozaxon Rusgamjon qizi

Farg'ona davlat universiteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" yo'nalishi talabasi

akmadjonovashahnozaxon@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada muqaddas dinimiz Islomda adolat, ma'naviyat tushunchalarining mohiyati, jamiyatda o'zaro adolat hukm surmog'i kerakligi va ma'naviyatning boshlang'ich nuqtasi imon nuri ekanligi borasidagi fikr va mulohazalar bayon qilingan.*

Kalit so'zlar: *Islom dini, Iymon, Qur'on, Hadis, Hikmatlar, Adolat, Ma'naviyat*

Islom dinida ma'naviyat va adolat tushunchalari o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, har ikkalasi ham insonning axloqiy va ruhiy yuksalishida, shuningdek, jamiyatda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Islomda ma'naviyat va adolat nafaqat shaxsiy hayotda, balki ijtimoiy munosabatlar, qonunlar va axloqiy qadriyatlarda ham muhim o'rin egallaydi. Ma'naviyat Islomda insonning ruhiy, axloqiy va iymoniy holatidir. Bu, faqat diniy ibodatlarini bajarish bilan cheklanib qolmaydi, insonning butun hayotiga, ijtimoiy va axloqiy munosabatlariga ham ta'sir qiladi. Ma'naviyat, Allohga bo'lgan imon demldir Islomning asosiy qadriyatlari insonning axloqiy me'yorlarini o'zida aks ettiradi Islom dinida ma'naviyat va adolat o'zaro bir-birini to'ldiruvchi tushunchalardir. Ma'naviyat insonni axloqiy jihatdan tozalash va Allohga bo'lgan imonni mustahkamlash orqali adolatni amalga oshiradi. Adolat esa ijtimoiy barqarorlik, tinchlik va odamlar o'rtasida tenglikni ta'minlash uchun zarur. Islomda adolatli bo'lish va

yuksak ma'naviyatga erishish bu har bir musulmonning hayotidagi eng oliy maqsadlardan biridir. Islomda ma'naviyat va adolat bir-birini boyitib boradigan tushunchalar sifatida o'zaro insonning tashi va ichki olamida namoyon bo'ladi.. Ma'naviyati yuksak bo'lgan inson, odatda, adolatli va halol bo'ladi, chunki u Allohning yo'lidan boradi va uning adolatli hukmlarini hayotiga tatbiq etib yashaydi. Ma'naviyatli insonlar, boshqalarga nisbatan adolatli va xolis bo'ladilar. Ular o'zlarining ichki dunyosidagi tozalik va poklikni tashqi dunyoda adolatli amallar orqali namoyon qiladilar. Ma'naviyat, insonni adolatga yo'naltiradi, uning yuragida haqiqatga sodiqlik va xolislikni oshiradi. Islomda adolat faqat qonunlar va huquqlar doirasida emas, balki ruhiy va axloqiy jihatdan ham amal qiladi. Masalan, o'zini himoya qilishda, yomonlikka yomonlik bilan javob berish o'rniga, sabrli bo'lish va Allohga ishonish talab qilinadi. Islomda adolat va ma'naviyat jamiyatning, umuman olganga, odamzot umriing asosiy qismini tashkil etuvchi omi sifatida yuzaga keladi. Adolatli jamiyatda odamlar o'rtasida ziddiyatlar va noxolisliklar kamayadi, ayni vaqtda, ma'naviy yuksalish orqali insonlar o'zining ruhiy va axloqiy borligini his qilib, jamiyatda tinchlikni ta'minlaydilar. Shu bilan birga, muqaddas dinimizda rahbarlik mas'uliyati hamda uning o'z xalqiga qilayotgan adolati haqida ham ko'plab hadislar mavjud Eng birinchi qoida tariqasida Islomda davlat rahbari, hukmronlikni adolatli yuritishi kerak. deya ta'kidlangan. Rasululloh (s.a.v.) o'z vaqtida, davlatni adolat asosida boshqarib, barcha fuqarolarning huquqlarini himoya qilgan. Unga bo'ysunuvchi har bir inson uchun adolatli muomalada bo'lgan. Aynan shu jihatdan ham rahbarlik lavozimida faoliyat olib borayotgan barcha shaxslar adl ila ish yuritmog'i maqsadga muvofiqligi ta'kidlanadi. Negaki yurt ravnaqi, xalqning farovonlikda turmush kechirish darajasining yuqoriligi, albatta, davlat boshqaruvida

faoliyat olib boruvchi rahbarlarga, ularning adolat tamoyili asosida qabul qilgan qarorlariga bog'liq bo'ladi. Islom dinida ma'naviyat, eng avvalo, imon va amallar orqali shakllanadi. Insonning qalbi toza bo'lishi, Allohga bo'lgan imoni mustahkam bo'lishi kerak. Shuningdek, yaxshi amallar, halol ozuqa iste'mol qilish, halol ishlash, odobli bo'lish, boshqalarga yordam berish kabi ishlar ham ma'naviyatni yuksaltiruvchi omil hisoblanadi. Insoniylik va axloq tushunchasi ham muqaddas dinimiz shariat qoidalarida muhim ahamiyatga egaligi aytilgan. Chunki har bir musulmon kishining insoniylikva axloqiy fazilatlari uning qay darajada yuqori saviyaga eishganligidan darak beradi. Shuning uchun ham, ma'naviyatning asosi axloqiy tozalikka, mehr oqibatga, boshqalarga hurmat ko'rsatishga, yomonlikka qarshi kurashishga asoslanadi. Rasululloh (s.a.v) buyurganidek: "Men odobni mukammal qilish uchun yuborildim". Ma'naviyatda axloqiy yuksalish, odob, sabr, taqvo va haqiqatga sodiqlikning o'rne beqiyosdir. Yuqorida ham ta'kidlaganimizdek, har bir insonning qay darajada ma'naviyatli ekanligini ko'rsatuvchi xususiyat bu axloq deya belgilanadi.

Mutafakkir olimlardan biri Jaloliddin Rumiy "Hikmatlar" asarida "Ey Musulmon! Odob nima deb so'rasang, bilki, odob — har beodobning odobsizligiga sabr qilishdir." va Shamsi Tabriziyning odob-axloq borasida 'Odob - aqlning tarjimonidir. Inson odobi qadar aqlli, aqli qadar sharaflı, sharaflı qadar qiymatlidir." degan go'zal iboralarni keltirib o'tishgan. Bundan kelib chiqadiki, odob har bir musulmon kishi uchun qimmatbaho libos vazifasini o'tar ekan, Adolatning mohiyati- islomda eng oliy qadriyatlaridan biri bo'lib, Allohning xohishi, insonning dunyo va oxiratdagi baxt-saodati uchun asosiy tamoyil sanaladi. Islomda adolatning eng yuksak shakli — bu Allohning adolati. Allohning adolati barcha narsalarga, xususan, insonning taqdiriga ta'sir qiladi. U har bir

kishi uchun eng to'g'ri va adolatli yo'lni tanlashga yordam beradi. Qur'onda: "Albatta Alloh sizlarni omonatlarni o'z egalariga topshirishga va odamlar orasida hukm qilganingizda adolat bilan hukm qilishga buyiradi." (Niso surasi, 58-oyat) deb ta'kidlangan. Demak, Alloh biz bandalariga ham faqat adolat ila ish yuritmog'imizni, birovlarining haqiga vafoli bo'lmog'imiz kerakligini buyirgan. Shuningdek odamlarni boy va kambag'al qatlamga ajratish yomon illat ekanligi muqaddas dinimiz tamoyillarida belgilab qo'yilgan. Islomda adolat, barcha insonlarga teng munosabatda bo'lishni anglatadi. Qur'onda, butun bashariyat ahlining huquq va erkinliklari, qadr-qimmatini teng deb ta'kidlanadi: "Ey odamlar! Biz sizlarni bir erkak va bir ayoldan yaratdik va sizni turli xalqlar va qabilalarga ajratdik. Shubhasiz, Alloh huzurida eng aziz bo'lganlaringiz eng taqvoli bo'lganlardir" (Hujurat surasi, 13 oyat). Bu oyat, barcha insonlarning teng huquqliligini anglatadi va insonlar o'zaro aloqalarda adolatli munosabatda bo'lishni, bundan tashqari, Islomda har bir hukm va qaror adolatli bo'lishi kerak.

Islom shariatida, odamlar o'rtasidagi nizolarni hal qilishda, sudda adolatni ta'minlashda barcha tomonlarning huquqlari teng va e'tiborli bo'lishi kerak. ekanligini talab qilinadi. Shuningdek, Rasululloh sallallohu alayhi vasallam aytganlar: "Adolat — insonga eng yaqin bo'lgan narsadir. U yerda bo'lgan kishi hech qachon hiyla-nayrangga yo'l qo'ymaydi. Abu Hurayra roziyallohu anhu rivoyat qilgan hadislardan birida "Rasululloh sallallohu alayhi vasallam aytganlar: "Adolatli hukmdorlar Qiyomat kuni Allohning nuru ostida bo'ladi." Rasulullohsallallohu alayhi vasallamning yana bir hikmatli so'zlari: "O'zingizga yoqadigan narsani birodaringizga ham ilining, chunki sizning bu yaxshiligingizning qadrini biladigan Alloh adolatsizlikka yo'l qo'ymaydi. mazkur hadis inson o'zi uchun ravo ko'rgan biror yaxshilikni

boshqalar uchun ham ravo ko'rmogi kerakligini anglatuvchi ma'no-mazmunni o'z ichiga oladi. O'zgalar uchun foydali bo'lgan yaxshiliklarni ulashish Islom dinidagi eng yuksak adolatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibrohim Nurulloh, Abbos Ahmad. "Qur'oni-Karimdan ba'zi su'ralar". Movarounnahr. Toshkent.2020. 45-bet
2. J.Rumiy. "Hikmatlar" G'afur G'ulom nashriyoti. Toshkent. 2021. 47-bet.